

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΔ'.-φύλ. 6 * ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 26 ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ 1916 * ΑΡΙΘΜΟΣ 587

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΡΗΝΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ Πέρα από τη ζωή.
Περσάκη—Περρωτή.
ΑΠΟΔΙΝΑΡΙΟΣ Νεογέροι και γεροντονοί
ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ Τό δήγημα του Χατζόπουλου.
ΔΟΝ ΚΑΡΛΟΣ Για μία καλλιτέχνηδα.
ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ Καλομοίρης.
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ Τό μεγάλο παιδί.
ΙΟΥΔΙΑ ΠΕΡΣΑΚΗ Γιαννάκος—Γερμανίδα—Μικρή λύπη
Ν. ΡΙΤΣΟΣ Πόνος.
Κ. ΤΡΙΑΝΕΜΗΣ 'Από τὰ «Ρουμπιγιάντ» του 'Ομιόρ Καγιάν
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ.—ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ
ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

'Από σήμερα ὁ «Νουμάς» θὰ βγαίνει με 16 δεκάξη σελίδες και θὰ πουλιέται λεφτά ΣΑΡΑΝΤΑ τὸ κάθε φύλλο στὸ 'Ακαδημαϊκὸ βιβλιοπωλεῖο (ὁδὸς 'Ακαδημίας 40) και σ' ὅλα τὰ κίβσκια.

ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

— Σήμερα πρωτάκουσα γιὰ πέμπτη φορά τὸ «Πρωτομάστορα»! εἶπα βγαίνοντας τὴν Κυριακὴ τὸ δειλινὸ ἀπὸ τὸ Δημοτικὸ θέατρο.

Κάτι πάνω κάτω τέτιο εἶπε κι ὁ Νίτσε γιὰ τὴν «Κάρμεν». Δὲν πειράζει. Γιὰ τὰ μεγάλα ἔργα μπορεί κανεὶς νὰ δανείζεται μεγάλα λόγια, και γὼ μεγάλα λόγια δανείζομαι γιὰ νὰ φανερώσω τὸ θαυμασιὸ μου στὸ μεγαλόρρημα τοῦ Καλομοίρη.

Εὐτυχῶς δὲν εἶμαι μουσικὸς κ' ἔτσι μπόρεσα νὰ νιώσω και νὰ ἐχτιμῶσω τὸν «Πρωτομάστορα». Ἀγαπῶ κ' αἰσθάνομαι τὴ μουσικὴ. Ἀκόμα—και τοῦτο εἶνα, σγμχντικὸ—ξέρω και νὰ αἰσθάνομαι. Και τὴ μουσικὴ, μοῦ εἶπε μιά διαλεχτὴ μου φίλη, εἰλικρινέστερα και σοφώτερα μπορούνε νὰ τὴν κρίνουν οἱ ἔστῆτ περὰ οἱ εἰδικοί. Κ' ἔχει δίκιο. Εἶδαμε πόσο κουτοπόνηρα, σχολαστικὰ, ἀνειλικρινά, ζηλόφωνα τὸν κρίνανε τὸν «Πρωτομάστορα» οἱ Εἰδικοί (Α, Β, Γ, Δ,) και πόσο τέλεια και φωτεινά τὸν ἔκρινε ὁ τίμιος (κι ἀντιδημοτικιστὴς ἀκόμα) Δάσκαρής. Ὁ δεύτερος τὸν ἄκουσε με τὴν ψυχὴ του, οἱ πῶτοι τὸν ἀκούσανε με τὴν τσέπη τους. Με τὴν τσέπη δὲν κρίνεται ποτὲ ἕνα

ἔργο, ἀφοῦ τὴν τσέπη του δὲν τὴ λογάρισε καθόλου κι ὁ συνθέτης τοῦ «Πρωτομάστορα».

Ἄς εἶναι! Ἐλ' αὐτὰ εἶναι μιά κακὴ παρένθεση ποῦ εἶταν ἀπαραίτητο νάνοιχτεῖ. Και μ' εὐχαρίστηση τὴν κλείνω, ξαναγυρίζοντας στὸν «Πρωτομάστορα».

Οἱ πλοῦσιες ἁμορφιές τοῦ ἔργου αὐτοῦ δὲ σοῦ δίνονται ὅλες μαζί! Σοῦ δίνονται λίγο λίγο, με τὸ σταγονόμετρο. Και κάθε φορά ποῦ τὰκούς τὸ βρίσκεις νέο ἔργο. Κ' αἰσθάνεσαι τὴν ἀνάγκη νὰν τὰκούσεις κι ἄλλη φορά, κι ἄλλη, νὰν τὰκούς ἑλοένα, γιὰτι ὕστερ' ἀπὸ τὴ δεύτερη ἢ τρίτη φορά ριζώνεται μέσα σου ἡ πεποίθηση πὼς τὸ ἔργο αὐτὸ πάντα κάτι καινούριο θάχει νὰ σοῦ δίνει. Ἔτσι σιγά σιγά ξεχνᾶς ἄλλοτελα τὸ ξυλένιο λιμπρέτο, με τοὺς ψεύτικους ἀθρώπους του (ὑπεραθρώπους ἢ χαλῆδες), κατεδάξεις νοερά τὴν αὐλαία, ὅπως εἶπε σωστά ὁ Δάσκαρής, και παραδίνεσαι ἐλόψυχα στὴ θεία μουσικὴ του. Τότε μόνο μπορείς νὰ πεις πὼς πρωτακούς τὸν «Πρωτομάστορα». Ἔτσι και γὼ τὸν πρωτάκουσα γιὰ πέμπτη φορά, κι ἄκουσα μάλιστα και μιά κυρία, ποῦ δὲν αἰσθάνεται μόνο μὲ και καταλαβαίνει τὴ μουσικὴ, νὰ μοῦ λέει:

— Τὴν πρώτη φορά ποῦ ἄκουσα τὸν «Πρωτομάστορα» τὸν βρήκα τεχνικὸ ἔργο, σοφό, μὰ στεγνὸ! εἶχως μιά μελωδία ποῦ νὰ ξεκουράζεται τ' αὐτὶ σου και ἡ ψυχὴ σου. Σήμερα ποῦ τὸν ἀκούω γιὰ δεύτερη φορά, τὸν βρίσκω πλημμυρισμένο πέρα πέρα ἀπὸ μελωδία!.. Και πρόσθεσε τοῦτα τὰ ἐπιγραμματικὰ:

— Με τὸν «Πρωτομάστορα» βρήκα τὴ Ρωμαϊκὴ ψυχὴ μου!

Μεγαλύτερη ἀμοιβή, ἀπὸ τὰ τελευταία τοῦτα λόγια, δὲν μπορούσε νὰ ἐνευρεθεῖ ὁ Καλομοίρης γιὰ τοὺς ὑπεραθρώπους κόπους του.

✱

Ὅταν ἐδῶ και ὀχτὼ περίπου χρόνια πρωτοκατέθηκε ὁ Καλομοίρης, ἄγνωστος τότε, στὴν Ἀθήνα ἀπὸ τὸ Χάρκοβο τῆς Ρωσίας δημοσίεψε στὸ «Νουμά» (ἀριθ. 299—8 τοῦ Θεριστῆ 1908) τὸ πρόγραμμά του, ἀρχινώντας ἔτσι:

«Ὁ συνθέτης ποῦ παρουσιάζει σήμερα μικρὸ μέρος τῆς ἀρχῆς τοῦ ἔργου του, ἐνευρέφτηκε νὰ φειάξει μιάν ἀληθινὰ ἐθνικὴ μουσικὴ, βασισμένη ἀπὸ τὴ μιά μεριά στὴ μουσικὴ τῶν ἀγνῶν μᾶς δημοτικῶν τραγουδιῶν μὰ και στολισμένη ἀπὸ τὴν ἄλλη με ὅλα τὰ τεχνικὰ μέσα ποῦ μᾶς χάρισε ἡ ἀδιάκοπη ἐργασία τῶν προδεμένων στὴ μουσικὴ λαῶν και πῶτα πῶτα τῶν Γερμανῶν, Γάλλων, Ρώσων και Νορδηγῶν».

Ἄπὸ τὸ πρόγραμμά του αὐτὸ δὲ λόξεψε ἔθιμα και μέσα σὲ ὀχτὼ χρόνια μᾶς δίνει τ' ὅτι ἐνευρέφτηκε με

τὸν «Πρωτομάστορα». Ποτισμένος ἴσαμε τὸ μεδούλι
ὁ Καλομοίρης μὲ τὴ δημοτικὴν ἰδεολογίαν, βράχος
ἀκλόνητος στὴς ἀρχές του, καμκρώνοντας πούναι δι-
μοτικιστὴς ἔσο καμκρώνει πούναι καὶ μουσικὸς,
παίρνοντας τὴ μουσικὴ ἔχι γιὰ ἐπάγγελμα μὴ γι'
ἀποστολὴ ἰδεολογική, πιστεύοντας στὴν ἀπο-
στολή του ὅπως πιστεῖται καὶ στὴ γλήγορη νίκη τοῦ
δημοτικισμοῦ, ἔχοντας δηλ. ἔλα τὰ σπάνια αὐτὰ ἐφό-
δια, καταπιάστηκε τὸ ἔργο του καὶ τῶφρε σὲ τέτια
περίλαμπρη θέση. Ἄπο δὴ καὶ ὀμπρός θὰ μπορούμε
νὰ λέμε καὶ μεῖς περήφανα πὼς ἔχουμε ΔΙΚΗ ΜΑΣ
μουσική, καὶ ἔχι ἀπομίμητες καὶ παρωδίες Ἰταλιάνι-
κας καὶ Γαλλικῆς καὶ Γερμανικῆς ἀκόμα τέχνης, καὶ
ὁ Καλομοίρης σὺν πρωτομάστορα μὲ τὸ πελέκι του
γκρέμισε τὸ παλιὸ καὶ σκληρὸ γιοφύρι καὶ ριζοθεμέ-
λιωσε πάνω στὸ κορμὶ τῆς ἀγνῆς δημοτικῆς παρά-
δοσης τὸ κινιστόριο καὶ στέρσο γιοφύρι ποῦ μᾶς ἐνώ-
νει καὶ μᾶς μὲ τὴν παγκόσμια μουσικὴ τέχνη.

Σεφυλλίζοντας περκασμένους τόμους τοῦ «Νουμά»
γιὰ νὰ βρῶ τὸ πρόγραμμά του, βρήκα τὸ ποίημά ποῦ
τοῦ χαρίζει ὁ Παλαμάς (ἀριθ. 30)—15 τοῦ θεριστῆ
1908) καὶ σιγείπα:

Μὲ σένα πέλαιο ὁ ρυθμὸς, μ' ἐσὲ καρῖβι ὁ στίχος
γιὰ κἄνε πρωτοδοῦλεντος ὁ μέγας αἴλιος Ἦχος
ἀπὸ τὰ χέρια σου, στὴ γῆ τὴ μυριοδοξασιμένη
νὰ πάρη σάρκα καὶ νὰ πάη καὶ τῆσρα νὰ χτυπήση
μὲ τὸ κεφάλι τὸ ἀραγγελακίον...

καὶ εἶδα τὰ λόγια τὰ προφητικὰ, τὰ τυπωμένα στὸ
ἴδιο φύλλο (σελ. 4) ποῦ μοῦ εἶπε ὁ μέγας μᾶς ὁ ποι-
ητῆς σὰ βγήκαμε ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖο τοῦ «Ἐρμῆ»,
κατασυγκινημένοι ἀπὸ τὸ Παλάτι τοῦ ποῦ μᾶς ἔ-
παιξε στὸ πιάνο:

—Κάτι μοῦ γλυκοκελαδεῖ στὴν ψυχῆ μου πὼς ὁ
Καλομοίρης θάναι ὁ μελλούμενος μουσικὸς τῆς Ρω-
μιουσῆς ποῦ θὰ δώσει φτερά στὰ τραγούδια μας καὶ
θὰ χρυσοντῶσει μὲ ἦχους τὰ ὄνειρά μας!..

✱

Αὔριο θάρθουε σίγουρα μουσικοὶ ἀξιώτεροι ἀπὸ
τὸν Καλομοίρη νὰ συνεχίσουν τὸ ἔργο του.

Αὔριο θάρθει καὶ ὁ ἴδιος ὁ Καλομοίρης, γιὰτὶ νέος
εἶναι ἀκόμα καὶ ἡ Τέχνη του ποῖος ξέρει τί ζητούλιμα
θὰ πάρει!—θάρθει λοιπὸν αὔριο καὶ ὁ ἴδιος ὁ Καλομοί-
ρης νὰ μᾶς δώσει ἔργα τεχνικώτερα ἀπὸ τὸν «Πρω-
τομάστορα».

Αὔριο... —Μὰ ἔτι καὶ ἂ γίνει αὔριο, τὸ Γιοφύρι
τῆς Ἄρτας στεριώθηκε πιὰ καὶ ἡ μουσικὴ πρόσοδο τοῦ
τόπου μᾶς ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΑ ἀπὸ πάνου του θὰ πε-
ράσει.

Ὁ «Πρωτομάστορας» θάναι τὸ Γιοφύρι καὶ ὁ συν-
θέτης του δικαιοματικὰ μπαίνει τέταρτος στοὺς τρεῖς
δημιουργοὺς τῆς Καινούριας Ἑλλάδας:

ΨΥΧΑΡΗΣ
ΠΑΛΑΜΑΣ
ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ.

Αὐτὰ τὰ τέσσερα ὀνόματα θὰ κρατήσῃ ἡ Ἱστορία
μας γιὰ δημιουργοὺς καὶ πρωτοεργάτες τοῦ ἔθνικου γιν-
μοῦ μας καὶ ἔλοι οἱ ἄλλοι ἐμεῖς, ἀπὸ τὸν τρανώτερο ὡς
τὸν ταπεινώτερο, μὰ μοναχὰ ἀρετὴ ἔχουμε, καὶ αὐτὴ
μοναχὰ ἴσως μᾶς ἀναγνωρίσῃ,

πὼς ἀκολουθήσαμε τὸν **Ψυχάρη**

πὼς θαμάσαμε τὸν **Παλαμά**

πὼς δὲ λιθοβολήσαμε τὸ **Βενιζέλο**

καὶ πὼς χεροκρατήσαμε τὸν **Καλομοίρη**.

ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

ΝΕΟΓΕΡΟΙ & ΓΕΡΟΝΤΟΝΕΟΙ

Ἀγαπητέ μου Τσιζόπουλε,

Ἄ γνωρίζεις τὸν Δὸν Κιχότο—τὸν Κύριο Κιχότο
ὅπως μπορεῖ ἔξαφνα νὰ τὸν πεῖ ὁ φίλος μου ὁ Ξενο-
πουλος ἂν τοῦ κατέσει καμμὴν ὄρα στὰ καλά του
καθουμένα νὰν τὸν βροῖξῃ—νὰν τοῦ πεῖς παρακαλῶ
σε, πὼς τὸν ἐφχαριστῶ ποῦ ἔγραψε γιὰ μένα πὼς ἔτι,
ἂν καὶ γέρος ἔχω νέα ψυχὴ καὶ—αὐτὸς τὸ λέει—
μουαλό.

Μία φορά, φίλε μου, ἐγνώρισα κάποιον νέο ποῦ τὰ
εἶχε βαλμένα μὲ τοὺς γέρους τοῦ καιροῦ του καὶ με-
λετῶντας γιὰ νὰν τοὺς πολεμήσει... ἔγραψε. Αὐτός,
σὺν καλλιόσθησε πιὰ, μᾶς ἔλεγε, πὼς ἔτι, στὴν πνευ-
ματικῆ ζωῆ ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὸν πρόσπαππο καὶ πα-
ραπάνω κάθε ἀνθρώπου, καὶ ἐξακολουθεῖ στὰ παιδιὰ
του καὶ στ' ἀγγόνια του καὶ παρακάτω—ἢ ἂν δὲν ἔχει,
στὸ κόμμα του, καὶ ἄρτὰ παιδιὰ του εἶναι—δὲν ὑπαρ-
χει ἡλικία, σὺν ὑπάρχει τότες δὲν ὑπάρχει πνευματικὴ
ζωή. Διάλεξε καὶ πάρε.

Νά, τί διαχωρίζει τοὺς ἀθρώπους τῆς πέννας: ὁ
ἕνας ἔχει στὸ κεφάλι του θροφή καὶ ὁ ἄλλος ἔχει μο-
νάχα ποντίκια, ὁ ἕνας ἔχει στὸ κεφάλι του ἰδέες καὶ ὁ
ἄλλος κουνίδια, ὁ ἕνας εἶναι ἀρχοντας ποῦ δίνει καὶ
στοὺς ἄλλους τὸ ἔχει του, καὶ ὁ ἄλλος Τριτομπίδας
«ποῦ ἔχει γιὰ ἔχει του τὸ ἔχει τῶν ἄλλων» (μονάχα οἱ
ἀρχαῖοι θὰ κάνουν τέτοιες φράσεις!).

Ὁ νέος ποῦ αἰσθάνεται τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴ δύναμιν,
νὰ βγάλλῃ ἕνα γέρο ἀπ' τὸ γραφεῖο του καὶ νὰ κάτσει.
Ἄφτός, πρέπει νάχει καὶ τὸν ἵπποτισμὸ νὰ βγάλλῃ καὶ
ἐναν ἄλλο γέρο ἀπ' τὸν τάφο του καὶ νὰ μπεῖ ἐλλόγου
του.

Γιατὶ οἱ περισσώτεροι, ἂν διάλεγαν ἄλλη τέχνη, δὲ
θὰ ἔγντουσαν καὶ γρήγορα καὶ πικραμένοι στὸν τάφο.

Ὅποιος ἔχει παιδιὰ, φίλε μου, δὲν μπορεῖ νὰ μὴν
ἀγαπάει τοὺς νέους. Μὰ, ἐξὸν ἀπ' αὐτὸ, καὶ γενικὰ οἱ
γέροι ἀγαποῦν τοὺς νέους μονάχα οἱ γρηῆς δὲν ἀγα-
ποῦν τίς νέες. Γιατὶ; καὶνεσ τὸ ξέρου.

Ὁ γέρος, βλέποντας τὸ νέο μὲ τίς φουργες του,
μὲ τίς φωνές του, μὲ τίς ἐπιχειρήσεις του, μὲ τίς ἀπο-
τυχίες του, τοῦ φαίνεται πὼς βλέπει τὸν ἑαυτὸ του νὰ
ζαναειδῶνει.

Ὅλοι οἱ νέοι σὲ ἔλους τοὺς καιροὺς ἕνα πράμμα
εἶναι, μονάχα ἕνα προτέρημα περισσότερο εἶχαμε μεῖς
τότες: λίγη παραπανιστὴ σοφία. Δὲν ἐλέγαμε, σὰ νὰ
ποῦμε, «ἐγὼ καὶ ὁ Ὀμηρος».

Εἶχαμε ἔμως καὶ τὰ κακά μας.